

Izraïl Mètter (1909-1996) reconstruï en *La quinta esquina* —guiat per impulsos i escenes recuperades del passat— una vida marcada per les tenebres del totalitarisme comunista a l'URSS, amb una història d'amor que es converteix en un refugi

Autobiografia

PER ALFRED MONDRIA

■ Hi ha en aquesta autobiografia novel·lada d'Izraïl Mètter com una mena d'escrúpul, d'incomoditat a l'hora d'aproximar-se a les parts més vulnerables de la memòria. El protagonista, Boria, és fill d'un comerciant jueu que en instaurar-se el règim soviètic no pot entrar a la universitat per les imposicions del nou catecisme de classes. Procedent de Jàrkov, a Ucraïna, Boria vagareja per diverses ciutats de l'URSS com a professor de matemàtiques, amb posat rufianesc i bondadós. Aquest viatge per casernes, facultats i escoles permet aguarar el laberint absurd i capritxós de l'estat soviètic, els seus formularis obsessius —grotescos—, amb alguns passatges que podrien figurar en *Les aventures del bon soldat Svejk*.

Però la línia que travessa *La quinta esquina* —una novel·la apedaçada a partir de records— és l'amor per Katia, una dona imprevisible i fràgil de qui el protagonista se sent enamorat al llarg de tota la seua vida. Desenganys, allunyaments, humiliacions i

successius matrimonis amb altres parelles no impediran que Boria retorne una vegada i una altra als braços de la seua idolatrada Katia, ja siga per atzar o per una voluntat incandescent que l'obliga a seguir-la allà on vaja. Aquests intervals de felicitat i de dissort —esclats d'eufòria i reclusions en l'abatiment—, permeten enllaçar la narració amb retalls del passat, una acumulació d'estampes no sempre fàcils de resseguir. Associacions lliures i salts en el temps, anades i tornades a diferents etapes vitals on el nucli de la seqüència pot ser un sentiment o una imatge rescatada momentàniament de l'oblit. Aquesta escriptura, amb intermitències i fragments trenats per impulsos inesperats de la memòria, dibuixen un autorretrat parcial del protagonista, amb bons relleus i altres contorns una mica massa

pàl·lids. Pàgines d'un àlbum peculiar, atresorats amb la delicadesa i en ocasions el desordre de la prosa més personal i balcànica de Danilo Kis.

Encara que la nostàlgia i l'humor queden tenyits, a poc a poc, per una ombra opressiva. Delacions, tortures, detencions pels motius més inexplicables, desaparicions dels amics de joventut, tot un catàleg cruel que mostra els tentacles asfixiants de l'estalinisme. El terror generalitzat i amenaçador davant el qual el narrador no pot eludir en la seua confessió assumir una part de culpa per haver silenciats aquests fets, per haver mirat continuament cap a un altre costat quan es produïen aquests crims. Algunes de les millors pàgines de *La quinta esquina* sorgeixen quan es fa explícit aquest dolor, ja siga pels sers estimats que un dia se'ls em-

IZRAÏL MÈTTER
La quinta esquina
► Traducció de Selma Ancira.
► LIBROS DEL ASTEROIDE, 2014

portaren, per les purgues indiscriminades, o bé per les campanyes de descrèdit que patiren escriptors com Akhmàtova o Zoschenko per no encaixar en les línies del realisme socialista. El deteriorament de la fe comunista de l'autor i l'art de simulació per escapar del fanatisme persecutori ens acosten a una espècie de doble consciència com la que Milosz perfilà en la seua obra canònica *La ment captiva*. Izraïl Mètter, però, deixa aquests aspectes tan sols insinuats amb lleugers apunts i l'escriptura es refugia, de nou, en la seua geografia més íntima.

Hi ha en *La quinta esquina* una acceptació de l'advertència nabokoviana que ens alerta dels perills que comporta invertir les regles del temps a través de la nostàlgia. La trobada amb la parella d'un dels seus millors amics d'infantesa —víctima en el setge de Leningrad on sobrevisqué l'autor— ens presenta una viuda atrapada entre records, presonera de la ficció que ha elaborat a través de cartes i testimonis sobre un món ja irrecuperable. Boria s'enfronta llavors a les lleialtats i les aspres revelacions que imposa la memòria, la certesa que el relat de la pròpia vida està ombrejat, també, de decepcions que no es poden escamotejar quan es fulleja —insistentment— l'àlbum que atresora el nostre passat.